

CREMONENSIUM
MONUMENTA

ROMÆ EXTANTIA

COLLEGIT ATQUE ILLUSTRAVIT

F. THOM. AUGUSTINUS VAIRANI

ORDINIS PRÆDICATORUM

P A R S II.

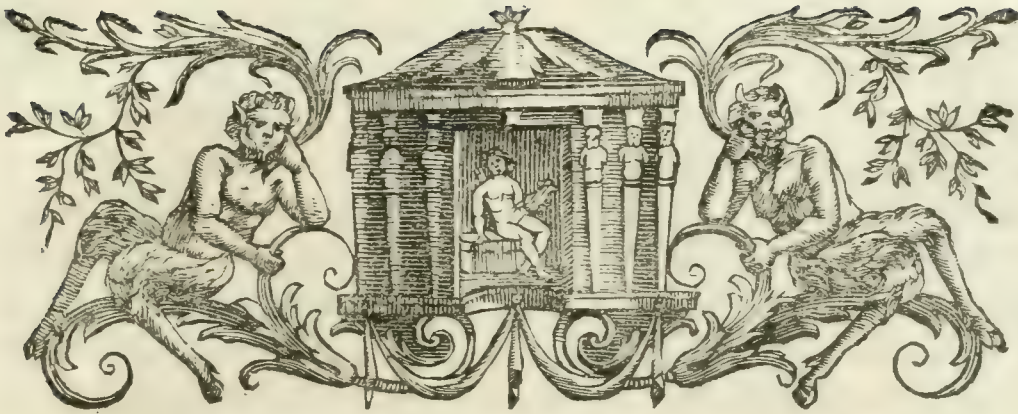

EXCUDEBAT ROMÆ
GENEROSUS SALOMONIUS

PUBLICA AUCTORITATE
MDCCLXXVIII.

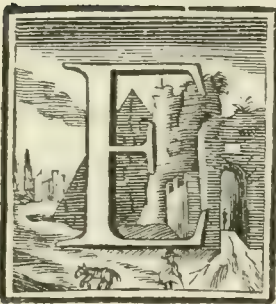

JOSEPHO MARIÆ DE LUGO

CONGREGATIONIS DE SOMASCHA

COLONIÆ ARCADUM CREMONENSIVM VICECUSTODI

FR. THOMAS AUGUSTINUS VAIRANI ORD. PRÆD. F.

Extant Romæ etiam in amœnis Musarum recessibus monumenta Cremonensium . Hæc tibi offerenda esse , erudite Joseph de Lugo , eadem ipsa postulant , vel hoc solum nomine , quod Cremonensium Arcadum Coloniae spectatissimus Vicecustos præes . Hæc scilicet tibi Congregationis de Somascha alumno cl. laudis accessio facta est , quod eloquentia , & poesi præstanti (cujus illustre specimen extat tom.2. latin. Arcad. Carm.) eam Coloniam tibi jure , & merito regendam cœtus tradidit universus . Ingenia ad artes optimas (quod hic liceat interponere) Cremona semper extulit . Quibus non major quidem severioris doctrinæ , quam Poeticæ laus debetur . Aurea Leonis X. ætate , quam solum commemorabo , M. Hieronymus Vida , Benedictus Lamprius , Gabriel Faernus Romæ floruerunt , dum in Insubria pari ferebatur laude Ælius Julius Crottus *poeta acrior interdum , & liberior , sed latini coloris gnarus , ac peritus* , quod obiter notavit cl. Hieronymus Ferrius Longianensis in Commentario de Alexandro Sordio Romæ fere in his diebus edito . Id mihi vere videor posse contendere , Cremonenses post Augusti tempora non habere quod aliis invidiant

Part II.

A a

urbi-

urbibus , five numerus spectetur , five excellentia latinorum poetarum , quos nemo superavit . Sed plura persequi prohibet festinatio , ut id exponam , quod exorsus sum . Francisco Arisio nostro positum plane monumentum in Parrasio Arcadum Romanorum nemore videmus *Euphemi Bathii* , quo ipse appellabatur , nomine . Cujus rei quæ causa fuerit , breviter narrabo . Marius Crescimbenius illustrium Arcadum vitas vulgari sermone vel ab ipso scriptas , vel ab aliis acceptas typis edere instituit anno 1708. , quarum vitarum collectio ad quintum tomum perducta fuit an. 1751. Arcadi , cujus vita probata esset , cætus universi consulto decernebatur inscriptio cum effigie in Parrasio nemore collocanda . Ne Patriæ nostræ hoc decus deesset ; quoniam Franciscus Arisius illustris in Arcadia fuerat ; Thomas Augustinus Ricchinus Magister S. Palatii avunculus meus vitam illius scripsit ; qua a Censoribus perlecta , & re ad universum cætum delata , lapis summo plausu eidem constitutus fuit , cujus forma edita est una cum illius vita an. 1751. parte quam dixi quinta .

Jam inde ab adolescentia Arisius musas secutus est , attulitque ad hanc facultatem , præter ingenium , nativum quemdam leporem . Natus anno 1657. incidit in ea tempora , quibus indociles poetæ sprete non solum græcis , & latinis , sed etiam italis in Apollinis aula principibus viris , imaginationi temere indulgebant , atque hac illac inani murmure vagabantur , stylo utentes turgido , tropisque , ac immanibus figuris , quæ , veluti portenta , sequens ætas profligavit . Ita tamen immoderati illi Poetæ , & Oratores , quibus eadem monstra in deliciis erant , sibi sapere videbantur , ut sanos se esse , & , quum delirarent , se longe superioribus antecere arbitrarentur . Quo apparet homines sæpe præjudiciis abripi ; & quo tempore sibi maxime illi lucem effulgere gloriantur , fortasse monendi sunt Evangelii verbis , *vide ne lumen , quod in te est , tenebræ sint* . Arisius id habuit a fortuna , ut in ipsa juventute renascentes in Italia literas cognoverit , easque arripere potuerit . Romæ instaurata Arcadia anno 1690. suos poesi restituit colores , novamque literis lucem afferre visa est , quæ ingenia excitavit Italarum , atque , ut in viam redirent , commonstravit iter . Academiam Arisius instituerat Cremonæ anno 1676. quæ *de i Disuniti* appellabatur , de qua Garuffus multa scripsit in sua Italia Academica p.1. , ipsoque Arisio Principe cla-

claruit, ut tum ferebant tempora. Politiores inde musas gratiarum ductu feliciter excoluit, & inter Romanos Arcades Euphemii Bathii nomine connumeratus, multa vulgavit, ex quibus possis judicare illum non ultimum Pastorum locum obtinuisse. Ex illis quædam extant to.vii. italicorum Arcadiæ carminum, & in collectionibus, quæ Faentia anno 1723. & Venetiis prodierunt an.1739. tom.iv. auctore Gobbio. Hæc, & minutiora omnia descripsit cl. Comes Jo. Maria Mazzucchellius in Epistola de Arisii rebus ad D. Angelum Abbatem Calogerà, qui illam edidit to.xxxi. opusculorum.

Boni poetæ famam hæc Arisio conciliarunt, qua celebriores permotæ in Italia Academiæ sibi illum collegam adungere honoris gratia decreverunt. Illustrium virorum, ac poetarum amicitias coluit, atque in primis Caroli Mariæ Madii Mediolanensis, & Francisci Lemene Laudensis, cum quibus diu, & familiariter epistolarum commercio versatus est. Interea ut in patria quoque sua, cujus amantissimus semper fuit, hæc studia literarum alerentur, Arisius curam omnem, operamque contulit. Priore illa, quam ipse instituerat, suppressa Academia, auctor Cremonensibus fuit, ut veterum exemplo Coloniam Romana deducerent Arcadia. Quod quum feliciter contigisset anno 1721. ipse deductæ Coloniz Vicecustos omnium plausu fuit constitutus, eamque, quoad vixit, non modico juventutis Cremonensis bono rexit, ac fovit.

Haftenus de Arisio Musarum cultore scripsimus, & quæ causa fuerit, cur eidem poneretur in Arcadia a nobis editum monumentum, plane exposuimus. Nunc, quoniam aliis etiam claruit nominibus, docti scilicet Jurisconsulti, & historici diligentissimi, plura a nobis essent persequenda, quæ ad imaginem præstantissimi civis, & de literaria Republica benemeriti viri perficiendam pertinent. Sed quum illius vita, ut supra significavimus, in manus hominum pervenerit, eadem a nobis recoquenda fore non arbitror. Ex ea apparet præcipua Arisium ferri laude, quod patriæ studiosissimus fuerit, ejusque tuendæ, augendæque claritati, & famæ, ingenium, laborem, & operam omnem suam contulerit. Inter Decuriones urbis adlectus florente ætate, munus *Conservatoris Ordinum*, quod uni illorum defertur præfinito legibus biennio, ipse per annos triginta-sex mira omnium voluntate obivit; in quo summam prudentiæ, &

in rebus agendis peritiæ laudem est consecutus . De historia autem literaria Cremonensium quid dicam , singulari ab ipso diligentia conscripta ? Tribus voluminibus illa concluditur , quorum duo priora typis Parmensibus edidit an. 1702. & 1705. Illustres doctrina & eruditione Cives ab ultima urbis origine ad hanc ætatem ordine enumeravit , notans qua quisque facultate præstans , quæ obiverit munera , quæ reliquerit ingenii monumenta , quæ eruditorum judicia retulerit , quibusque temporibus floruerit , quo loco , ac tempore decesserit , & quo conditus monumento . Tantas vero res plerumque nullo præeunte scriptore , longaque obducta nocte delitescentes , Arisius protulit in lucem . In actis eruditorum , quæ per id tempus Venetiis prodibant to.x. & XIII. sua illi constat laus . Par est de Arisiano opere commendando Lypsiensium iudicium . Qui tamen , quum severius censuræ præessent , elegantiam se in illo , diligentiamque majorem desiderare pronunciarunt ; quorum hæc est sententia part.2. pag.337. an.1746. Kal. Jun. *Non quidem placebit elegantioribus lectoribus ejus scribendi genus , iisdemque gratius futurum erat , si vitam cujusque scriptoris exposuisset diligentius , nec ipsos emortuales annos plerumque præteruisset silentio . Tamen cupide exceptum iri credimus hoc opus , cum , ut Plinius ait , historia quoquo modo scripta delectet .* Hæc ipsa primum , quæ illis arridet , responsio est , eruditos , & elegantes lectores delectari quidem , si stylum suavitate , & leporibus conditum scriptor historiæ gustandum exhibeat , sed illum non multum desiderare , si desit . Natura ipsa ingenitum nobis est historiæ oblectamentum , ut nulla alia re alliciente narrationem rerum libentissime audiamus , atque legamus . Eruditis , qui clarorum virorum notitiam amant , librum Arisius dedit suum , latino , ut opus erat , sermone , non quasi ex Rethoris , sed Forensis officina , parum sollicitus , an concinnam , & verborum , ac sententiarum flosculis conspersam funderet orationem , dum colore , & succo suo historia pateret . Alterum imprudenter opposuerunt . Nulla enim major Arisio laus debetur , quam diligentia , & laboris . Quæ diruta sunt temporis injuria , quæ perdita , quæ mutila , quæ manca ex antiquitate supersunt , restaurare ne , aut divinare historicus potest ? Verum maximo in pretio hoc ipsum Arisii opus habendum esse , adversa etiam effecit fortuna . Prioribus enim jam editis voluminibus , casu domus illius incensa anno 1727.,

non

non pauca perierunt ex antiquis monumentis , quæ in suam retulit historiam , ejusque flammæ vi pene absumptum tertium volumen improbo labore resectum edidit anno 1741.

Ad ea quæ Arisius scripsit addendæ sunt vindiciæ Marci Hieronymi Vidæ Albæ Pompejæ Episcopi , calumniæ causa olim a nonnullis vulgatæ , nuper vero recoctæ per Justum Vicecomitem , quod Actiones tres Cremonensium adversus Papienses in causa Principatus , quarum auctor habitus est Vidas , publico decreto flammis damnatæ , ac traditæ fuerint . Extant vindiciæ illæ inter Opuscula Calogेरiana to. xxii. anni 1740. Vid. quæ scripsimus pag. 27. seq.

Non minus pietate Arisius noster , quam literis claruit , & singulari in patriam amore , quæ vicissim illum honoribus profecuta est . Hæc si quis cognoscere velit , perscripta sunt in illius vita , quam laudavi . Longissimum ille ævum peregit , tantaque usus est prosperitate valetudinis , & viriditate quadam , ut ad extremum usque tempus tenacis memoriæ fuerit , sensibus integer , & expeditus , jucundus amicis , eademque mentis acie negotia pertractaverit , & carmina composuerit . Decessit viscerum morbo consumptus anno 1743. die 25. Junii annos natus 86. menses 4. dies 22. Vitam illius scripsit cl. Jo. Lami , ediditque an. 1747. to. II. operis quod inscripsit *Memorabilia Itatorum eruditione præstantium , quibus vertens sæculum gloriatur* .

Postremo loco inscriptionem ipsam referam , quam Collegii xii. viri incidi mandarunt positis pro more siglis , quarum greca Θ denatum Arcadem significat .

Cætus Universi Consulto .

Θ Euphemio Bathio Pastori Arcadi Historico & Poeta Colonia Cremonensis Deductori & Vicecustodi posuit Olympiade 631. anno 3. ab Arcadia instaurata Olympiade 15. anno 1.

Habui hæc de Francisco Arisio , quæ hoc tempore scriberem . Quæ tametsi non ad omnem ejus vitæ rationem exprimendam , sed ad illud proprie , quod edidi illustrandum monumentum valeant , tamen tu Joseph Maria pro ea , qua præstas humanitate , & in rebus istis peritia , si quid mutandum esse videbitur , aut si quid erit præteritum , velim hoc mihi dicas . Quæ enim ad patriam exornandam

pertinent, quantum cogniti possum, cupio esse perfecta. Antonium Mariam Patruum tuum nobilissimi Clementini Collegii Rectorem non minus generis, quam virtutis claritate conspicuum bene valere, certiozem te facio. Summa illius est apud me auctoritas, cujus sunt & de amplissima Congregatione tua, & de re literaria, atque historica præclara merita. Etiam atque etiam me tibi commendo. Vale.

Dabam Romæ iv. Non. Oct. 1775.

